

SANT SEPULCRE

Artemisia campestris L.

[1753, Sp. Pl. : 846] $2n=18,36,54$

Artemisia campestris ssp. *campestris*. Imatge: JAN KOPS

ssp. *glutinosa*. Foto: BERTRANT BUI

NOMS POPULARS

Alemanys: Feld-beifuss/Feld-wermut

Anglès: Field wormwood/Beach wormwood / Boreal wormwood / Breckland wormwood / Canadian wormwood / Common sagewort / Field mugwort / Field sagewort / Field southernwood / Northern wormwood / Pacific sagewort / Pacific wormwood / Southernwood / Tall wormwood

Àrab:	شبح حقلی / تقفد
Castellà:	Escobilla parda, abrótano del campo, abrótano macho silvestre, abrótano menudo, ajea común, ajea pegajosa, ajénjo macho, atascoba, aurora de los campos, boja, boja blanca, boja negra, boja pansera, brótano macho, escoba lebel, escobas bojariegas, escobas de bodegas, escobas de entina, escobilla, escobilla parda, hierba pansera, ontina negra, pansera, platera, sancarraña, somasiega, terrero, tomillo de zancaraña, tomillo negro, tomillo zancaraña, yerba pansera, zanca de araña, zancahareña, zancaraña.
Català:	Sant Sepulcre, botja, llemanosa, altamisa borda, botja pansera, botja bobera, botja rossa, donzell salvatge, herba escaldadora, herba flatera, herba pansera, herba platera, llemanosa, romer bord, romer d'Aragó
Danès:	Mark-bynke
Eslovac:	Palina poľná
Eslovè:	Divji pelin/ Pelin poljski
Estonià:	Põldpuju
Finlandès:	Ketomaruna
Francès:	Armoise des champs/Armoise champêtre / Armoise du Canada / Aurône
Gal·lès:	Y feidiog ddi-sawr/ Brytwn / Henwr / Llysiau'r cyrff / Sidwrmot / Siwdr / Yswthornat
Holandès:	Wilde averuit/Averuit
Hongarès:	Mezei üröm
Italià:	Assenzio di campo
Noreuc:	Markmalurt
Persa/Farsi:	علف جگن ساحلی
Polonès:	Bylica polna
Portuguès:	abrótano, abrótano-macho, abrótano macho-do-reino, abrótano-dos-jardins, artemisia dos campos, artemisia paniculada, erva-lombrigueira, erva-real, herba-lombrigueira
Rus:	Полынь полевая/ Полынь полевая / Полынь равнинная
Suec:	Fältmalört
Txec:	Pelyněk ladní
Xinès:	荒野蒿/ 田野蒿

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Dins el gènere, *Artemisia campestris* es distingeix per ser planta perenne, alta de més de 15 cm (normalment més de 40), amb fulles amb divisions capil·lars (d'1 mm d'amplada o menys), i ser llenyoses almenys a la base. També per tenir els capítols menuts de menys de 2.5 mm de diàmetre, les fulles de més de 6 mm, capítols més llargs o alts que amples, ser planta sense olor amb tiges roges, tota ella glabre o glabrescent (blanquinosa, brillant, olorosa i enganxosa a la part del cim, amb capítols oblongs a la ssp. *glutinosa*), capítols verds, lluent, estigmes de les flors centrals amples en discs. La ssp. *maritima* té les fulles carnosos i curtes, essent les més joves pubescents.

- subsp. ***glutinosa*** (J. Gay ex Besser) Batt. in Batt. & Trabut [1889, Fl. Algér., Dicot. : 469] **2n = 18**
- subsp. ***maritima*** (DC.) Arcangeli [1882, Comp. Fl. Ital. : 366] **2n = 54**

La planta fa arrels que poden rebrotar per formar una colònia densa. De cada arrel rizomatosos en surten arrels molt fines. Les tiges (1-5 per soca) surten drets però molt ramificades. La base és llenyosa. Les rames ascendents estan una mica arquejades. El pecíol s'eixampla una mica a la base i té 2 fulles petites com orelletes. Les fulles inferiors són 3 pinnatisectes i fan 4-8 cm. Les fulles superiors són progressivament menys dividides, des de 1.5 × 4 a 0.5 × 2 cm. Els segments de la làmina de les fulles caulinar de la zona baixa fan 0.5- 1 × 5-8 mm. Tots els segments són linears i tenen la punta aguda. Les fulles de la inflorescència són com bràctees de 1-6 mm. Cada capítol,

ovoide a la ssp. *campestris*, fa 1.5-3 × 2-3 mm i pot contenir 20-50 flors femenines externes i 12-30 flors masculines internes. El peduncle pot fer 1-2 mm. Cada flor té 5 estams amb el filament lliure però anteres soldades formant una anella. Hi ha 2 carpels per flor, l'ovari és bicarpel·lar, infer, unilocular. L'ovari du un sol òvul anàtrop. L'estil és únic i acaba en un estil molt bifid. Hi ha 5 pètals a la corol·la en forma de cinta, soldats en tub a la base. La corol·la és groga o blanquinosa tenyida de roig, i pot ser glabra o pubèrula. Els sèpals del calze estan reduïts a una corona d'esquames molt reduïda. Les flors són zigomorfes, tetracíclics (calze, corol·la, androceu, gineceu) i pentàmeres. Els aquenís no tenen vil·là, són glabres, innervats, oblongo-lanceolats i comprimits pels costats i fan 0.8-1 mm. La inflorescència té poques fulles, és terminal amb alguns raïms laterals, amb rames de segon i tercer ordre. Els capítols neixen a l'aixella de bràctees, són pedunculats, piriformes i pènduls. La planta pot arribar a fer 70 cm d'alçada. No té làtex.

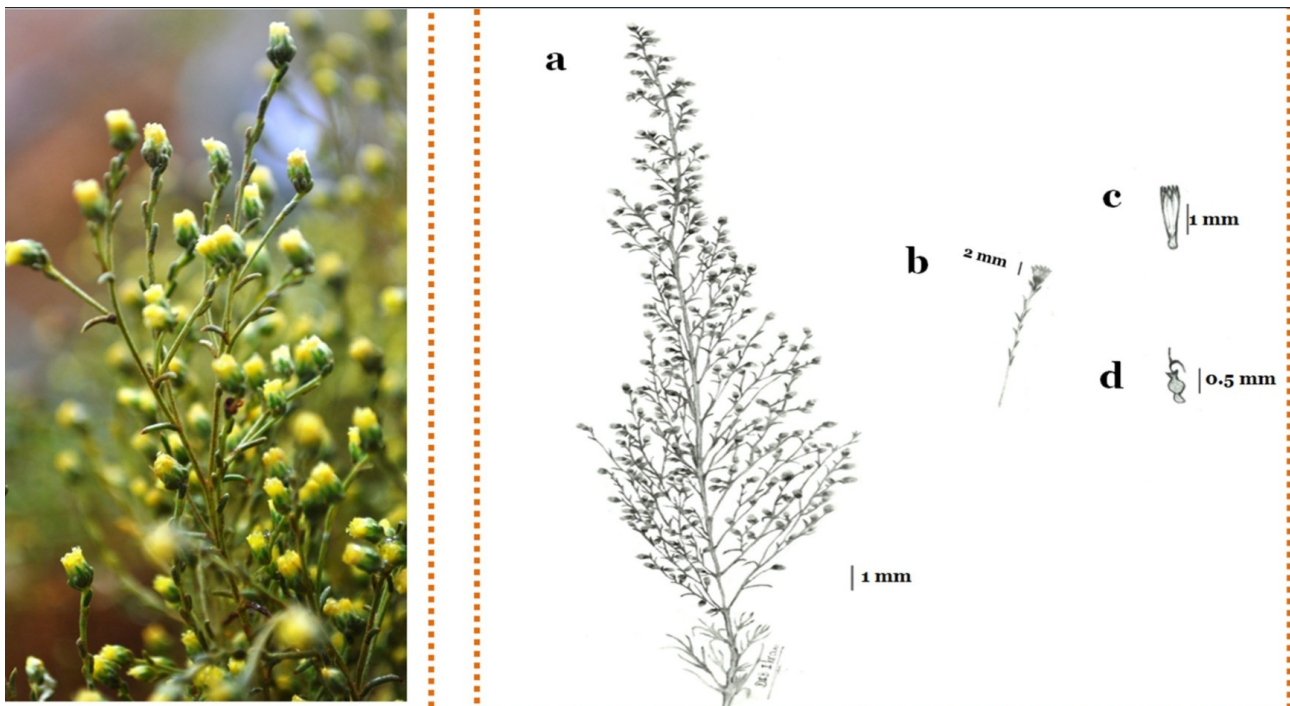

Foto: ALI BERRAOUAN / Dibuix: IKRAM DİB.

Se n'han descrit moltes més subespècies i varietats, a més de *campestris*, *glutinosa*, *maritima*:

• <i>alpina</i>	• <i>caudata</i>	• <i>pacifica</i>
• <i>araratica</i>	• <i>cinerea</i>	• <i>robustior</i>
• <i>borealis</i>	• <i>glutinosa</i>	• <i>sericea</i>
• <i>bottnica</i>	• <i>inodora</i>	• <i>sericophylla</i>
• <i>canadensis</i>	• <i>lednicensis</i>	• <i>sosnovskyi</i>
• <i>canescens</i>	• <i>marschalliana</i>	• <i>variabilis</i>

El gènere *Artemisia*, segons DE CANDOLLE, agrupa els subgèneres *abrotanum*, *absinthium*, *dracunculus* i *seriphidium*. *Artemisia campestris* pertany al subgènere *dracunculus* ja que té flors femenines fèrtils a la perifèria del capítol i flors masculines (amb ovaris estèrils avortats) al centre. Al mateix subgènere, a més d' *A. campestris*, *A. dracunculus*, pertanyen *A. crithmifolia* i *A. scoparia*, per exemple. El nom de Sant Sepulcre li ha de venir

de la virtut de fer córrer les pedres tan gran com la que tancava el sepulcre de Jesucrist. L'espècie comuna allí, però, és *Artemisia sieberi*, que se li assembla molt.

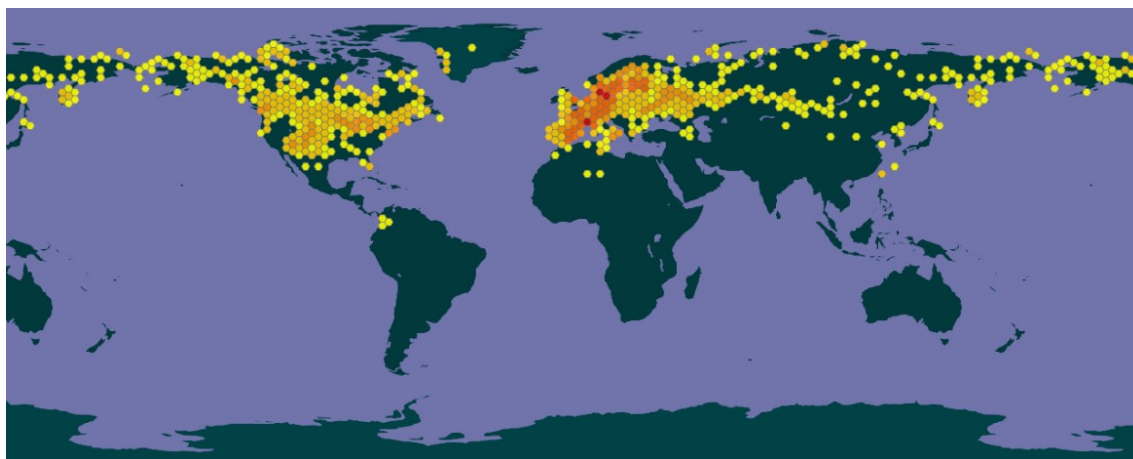
CLAU PER A LES SUBESPÈCIES PRINCIPALS

- 1a. Inflorescència en panícula densa (grup de capítols), amb capítols ovals; bràctees involucrals entre fulles, reduïdes o quasi iguals als capítols.....*A. campestris* L.
- 1b. Inflorescència en panícula densa (grup de capítols), amb capítols ovals, bràctees involucrals més llargues que els capítols.....2a
 - 2a. Bràctees externes (2 or 3) més petites que les interiors (subiguals).....subsp. *variabilis*
 - 2b. Bràctees involucrals entre fulles, més petites o quasi iguals, receptacle corbat i glabre, bràctees involucrals glabres3a
- 3a. Branques i bràctees de la panícula viscoses, amb capítols estrets ovalssubsp. *glutinosa*
- 3b. Branques de a panícula i bràctees no viscoses, fulles amb lòbuls, capítols gruixuts.....4a
 - 4a. Capítols grans i fulles pinnatífidessubsp. *cinerea*
 - 4b. Capítols petits, fulles corbades, amb lòbuls5a
- 5a. Lòbuls de les fulles petits, carnosos però no carinats a sota.....subsp. *maritima*
- 5b. Lòbuls de les fulles no carnosos, però carinats per sota,.....6a
- 6a. Involucre de 1.5-2.5 mm; panícula típica ample.....subsp. *campestris*
- 6b. Involucre de bràctees de forma variable, i d'aspecte viscos.....7a
- 7a. Involucre de bràctees de forma variable; però no viscos.....subsp. *eu-campestris*
- 7b. Involucre de 3-6 mm; panícula atapeïda; moltes branques de la panícula amb 3 or més capítols8a
 - 8a. Involucre normalment de 5-6 mmsubsp. *borealis*
 - 8b. Involucre normalment de 3-4.5 mm9a
- 9a. Bràctees involucrals externes quasi del tot herbàciessubsp. *bottnica*
- 9b. Bràctees involucrals externes amplament escariosessubsp. *alpina*

CLAU PER A LES SUBESPÈCIES AMERICANES

- 1a. Perennes; amb 2 a 5 tiges; fulles basals agrupades formant una mena de roseta; involucre de bràctees organitzades en espirals concèntriquessubsp. *pacifica*
- 1b. Bianuals; amb 1 a 3 tiges; fulles basals agrupades formant una mena de roseta, però no persistent...2a
 - 2a. Involucre de forma globular (3-4 × 3.5-5 mm)subsp. *canadensis*
 - 2b. Involucre de bràctees organitzades en espirals concèntriques (2-3 × 2-3 mm) ...subsp. *caudata*

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Artemisia campestris al món, segons GBIF

- La ssp. *campestris* es fa als Pirineus Orientals fins la Costa Brava i a les Muntanyes Catalanídiques. A la península, a Sierra Morena i Sistema Central.
- La ssp. *glutinosa* es fa la muntanya baixa lleidatana. A la península a tota la meitat NE des de Lleó a Granada.
- La ssp. *maritima* (=lloydi) es fa a les platges del Cantàbric, Galícia, Portugal, SW d'Andalusia i també a algunes de València i Alacant.

El Sant Sepulcre es fa a herbassars secs, terrenys pedregosos, vores de camins, guarets, sobre sòls calcari preferentment i poc adobats, des de la zona baixa a la muntanya mitjana (1600 m snm). Poden acompanyar-la:

<i>Achillea odorata</i>	<i>Diplachne serotina</i>	<i>Phleum pheloides</i>
<i>Avenula iberica</i>	<i>Fritillaria pyrenaica</i>	<i>Potentilla cinerea</i>
<i>Bortiochloa ischaemum</i>	<i>Hyparrhenia hirta</i>	<i>Serratula nudicaulis</i>
<i>Brachypodium retusum</i>	<i>Koeleria cristata</i>	<i>Stipa capillata</i>
<i>Bromus erectus</i>	<i>Koeleria vallesiana</i>	
<i>Dianthus pyrenaicus</i>	<i>Medicago sufruticosa</i>	

PROPIETATS MEDICINALS

• abortiu	• expectorant
• analgèsic	• hepatoprotector
• antiespasmòdic	• hipoglucemiant
• antihelmíntic	• inhibidor de la tirosinasa
• antiinflamatori	• inhibidor de la xantina-oxidasa
• antilitiàsic	• larvicida (<i>Culex pipiens</i>)
• antiplaquetari	• litotríptic
• antisèptic urinari	• neuroprotector
• aperitiu	• preservador d'aliments OE
• colerètic	• protector estomacal
• cordial	• protector renal
• desobstrueix	• tònic
• digestiu	• vasorelaxant
• diürètic	• vermífug
• emmenagog	• vulnerari
• estomacal	

USOS MEDICINALS

• amenorrea	• infecció d'orina
• febre	• intoxicació per <i>chlorpyrifos</i>
• cabell debilitat (+ romaní + ortiga + alfals)	• leishmaniosis
• càlculs biliars, renals, salivals	• mal d'estómac
• càncer de còlon HT-29 OE	• mal de queixal
• colesterol alt	• mal de ventre
• còlics nefrítics o biliars	• mossegades de serps
• cucs intestinals OE	• nefropartia diabètica
• dents que belluguen, perquè caiguin	• obesitat
• diabetis	• obsessions compulsives
• <i>Epidermophyton floccosum</i> OE (ssp. <i>maritima</i>)	• picades d'escorpí
• <i>Escherichia coli</i>	• pirosis (cor-agre)
• ferides	• <i>Proteus vulgaris</i>
• fetge inflammat	• regla irregular
• gota	• <i>Staphylococcus aureus</i>
• hipertensió	• tos
	• virus HIV-1 (p.p. ssp. <i>glutinosa</i>)

ALTRES USOS

Pot donar aroma al vi, posada dins la bota. Rentant el raïm i les figues abans de posar-los a assecat amb l'aigua de la planta, això fa que no es podreixin. Les boletes d'escuma blanca que forma el dípter *Rhopalomyia* es poden deformar amb les mans perquè agafin forma de blet i serveixin d'esca per fer foc. Tota la mata servia per a fer escombres fines. La planta es podria fumar com si fos tabac.

PRINCIPIS ACTIUS DE L'ARTEMISIA CAMPESTRIS

- 1,8-cineol
- 2,4',5,7-tetrahidroxí,5',6-dimetoxi-flavona
- 6-hidroxi-luteolina
- 6,2',4'-trimetoxiflavona (ssp. *glutinosa*)
- 7-metil-aromadendrina (ssp. *glutinosa*)
- acerosina (ssp. *glutinosa*)
- àcid 4-metoxi-cinàmic
- àcid cafeic (ssp. *maritima*)
- àcid clorogènic
- àcid dicafeoil-quínic (ssp. *maritima*)
- àcid ferúlic
- àcid p-cumàric
- àcid quínic (ssp. *maritima*)
- àcids fenòlics
- alfa-copaè
- alfa-pinè
- alfa-terpinè
- apigenina
- beta-farnesè
- beta-mircè
- beta-pinè
- canrenona (ssp. *glutinosa*)
- cardamonina (ssp. *glutinosa*)
- cariofil·lè-òxid
- cirsiliol
- cis-nerolidol
- crisina
- damsina (ssp. *glutinosa*)
- dimetoxi-centaureidina
- eriodictiol
- esculetina
- eupatilina
- flavonoides
- gamma-terpinè
- hesperidina
- hiperòsid
- hispidulina (ssp. *glutinosa*)
- homo-eriodictiol
- iso-rhamnetina
- kaempferol
- kaempferol-rhamnòsid
- luetolina
- mentol
- mirecetina
- naringenina (ssp. *glutinosa*)
- oli essencial
- p-cimè
- pectina
- pinocembrina
- pinostrobin (ssp. *glutinosa*)
- polifenols
- quercetina
- rhamnetina
- rutina
- sakuranetina
- terpens
- xantomcirol

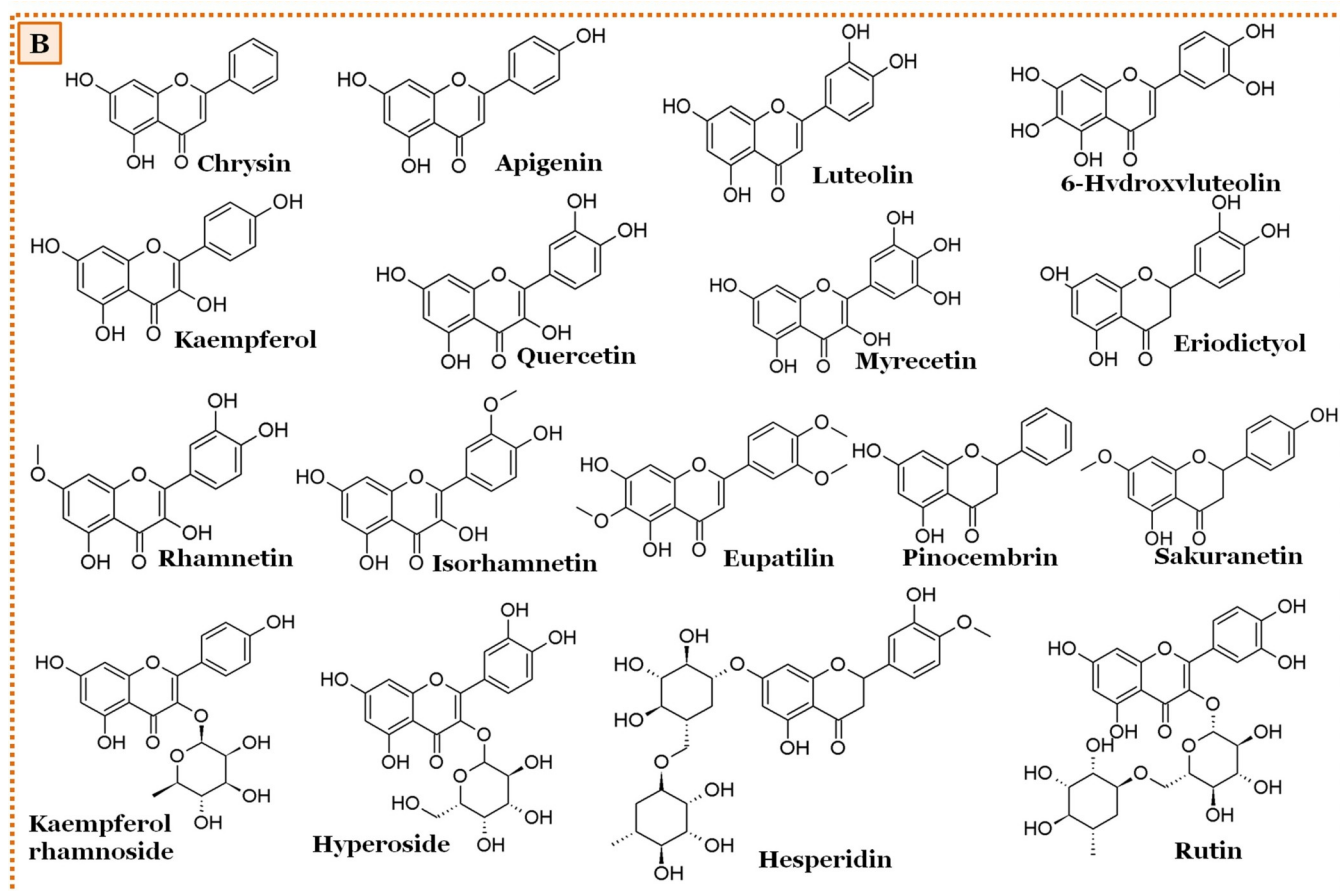
OLI ESSENCIAL

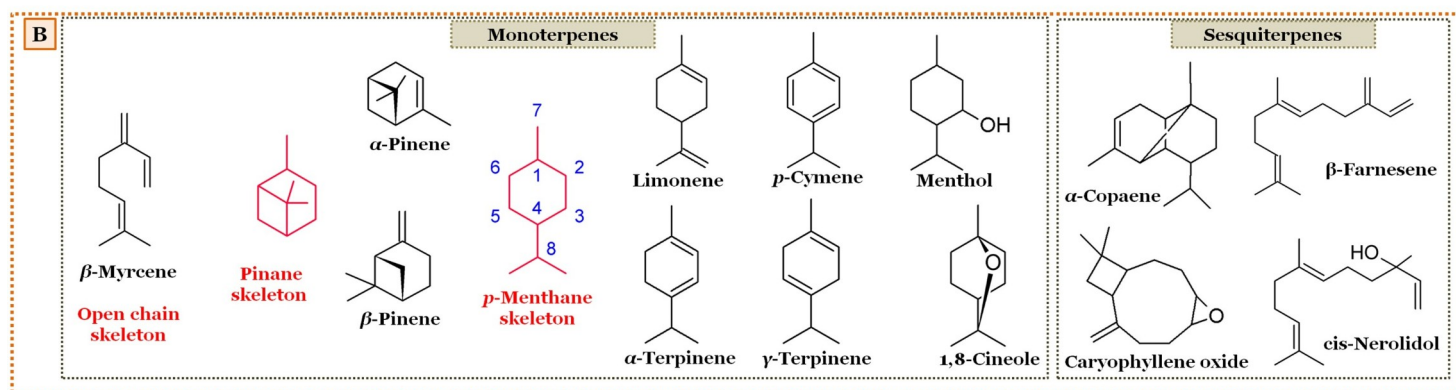
- (Z)-beta-ocimè 6 % (ssp. *maritima*)
- 1H-ciclopropà 1%
- 1-metil-etil
- 1,2-dimetilè-cicloheptè
- 1,3-ciclo-heptadiè
- 1,3-ciclo-hexadiè 0.5%
- 1,3,6-octatriè 1%
- 1,3,7-octatriè 1%
- 1,4-ciclohexadiè 3%
- 1,6-ciclo-decadiè 0.5%
- 1,6-octadiè
- 2-ciclohexèn-1-ona
- 2-decanona 2%
- 2-dodecanona
- 2-naftalèn-mentol 2.5%
- 2-undecanona 14.5%
- 2-tridecanona
- 2,3-nonadiè
- 2,6-octadiè 1%
- 3-ciclohexè 2%
- àcid acètic 0.5%
- àcid butanoic

- alfa-fel·landrè
- alfa-pinè 6%
- benzè 3.5%
- benzè-metanol
- beta-mircè 3-16%
- beta-pinè 4-36.5% (54% ssp. *maritima*)
- beta-terpineol
- biciclo-[2,2,2]-heptan-2-ona
- biciclo-(3,2,1)-oct-2-è 0.5%
- cadín-4-èn-7-ol 9.5% (ssp. *maritima*)
- camfè
- cariofil·lè
- cariofil·lè-òxid
- carvona
- ciclo-hex-1-è
- ciclohexà 0.5%
- ciclohexanona
- ciclohexanol
- ciclopropà 0.5%
- cis-3-hexenil
- espatulenol 10%
- etanol
- etil-2-metilè 0.5%
- etil-2-piperonil
- gasma-humulè 6.5-10%
- gamma-terpinè 4.5% (ssp. *maritima*)
- germacrè D 20-30%
- linalool
- llimonè 10.5%
- naftalè
- salvial-4(14)-èn-1-ona
- thujona

EFFECTES FISIOLÒGICS

Els principis actius típics de la ssp. *glutinosa* inhibeixen la replicació del virus de la sida HIV-1, bloquegen l'entrada i inhibeixen la transcripció i ho fan interferint amb els factors de transcripció NF-kappa-B i Sp1. Per tant, la planta pot ser una bona teràpia per ajudar i complementar a la antiretroviral convencional.

MÉS INFORMACIÓ

«*Artemisia campestris* L.: review on taxonomical aspects, cytogeography, biological activities and bioactive compounds». IKRAM DIB, FATIMA EZZAHARA EL ALAOUI-FARIS. Biomedical Pharmacotherapy (2019) 109:1884-1906.

«Chemical analyses and anthelmintic effects of *Artemisia campestris* essential oil». AMELABIDI, ESSIA SEBAI, MOKHTAR Dhibi, Dhouha Alimi, Mourad Rezik, Fatma B'chir, R.M. Maizels, Hafidh Akkari.

«Chemical composition variability of the herb essential oil in the ontogenesis of *Artemisia campestris* subsp. *campestris*». ANNA LIS, MARTYNA KOWAL, JOANNA KONCZAK. Natural Product Communications (2015) 10: 1763-1766.